

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Снежана Христова Николова

за дисертационен труд на тема „Конструктивни технологии за иновативно приобщаващо педагогическо взаимодействие”

за присъждане на научната степен „доктор на науките”

област на висше образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика)

Автор: проф. д-р Мария Кирилова Баева

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД 38-20/08.01.2019 г. на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски” съм определена за член на научно жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд, разработен от проф. д-р Мария Кирилова Баева на тема „**Конструктивни технологии за иновативно приобщаващо педагогическо взаимодействие**” за придобиване на научната степен „доктор на науките” по професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика), област на висше образование 1. Педагогически науки.

Материалите, съпровождащи процедурата по защитата на дисертационния труд са в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му, както и Правилника за развитие на академичния състав на Софийския университет. Спазени са всички етапи по процедурата.

2. Актуалност и значимост на разработения в дисертационния труд проблем

Представеният от проф. д-р Мария Баева дисертационен труд е посветен на изключително актуален и значим проблем, по който липсват мащабни научни изследвания. Подпомагането на децата с типично развитие и тези със специални образователни потребности и специфични обучителни трудности в предучилищна и начална училищна възраст за формиране на социална компетентност чрез взаимодействията и отношенията в детската група и взаимодействието чрез конструктивна дейност за превенция и корекция на агресивното им поведение е един от акцентите в работата на педагози, специалисти и родители. Използвайки своя дългогодишен изследователски и практически опит, авторът

аналитично обследва тенденциите „развитие на детето – развитие на дейността” като описва същността и особеностите на опитността и уменията, фокусирайки се на тяхното диагностично значение и достигането на степени на познавателна компетентност. В иновационен модел се превръща възможността за структуриране на образователна концепция, свързана със системност, последователност и постъпателност в подкрепа на индивидуално ориентираното символично взаимодействие на детето с материалната среда по повод дейността за овладяване на културните ценности на обществото.

3. Характеристика и оценка на съдържанието на дисертационния труд

Дисертационната разработка съответства на изискванията за такъв тип разработки. Разгърнатата е в три глави, обобщения и изводи. Емпиричното изследване включва две ясно очертани изследователски направления, обединени от общата цел – социална компетентност в детството и интегрирани/включващи групи/класове (постижения на деца със СОП и СОТ чрез конструктивните дейности). Авторската стандартизирана методика за анализ на данните се явява като допълнителна подкрепа на идеята за цялостност и комплексност на творческата изследователска дейност.

Проф. Баева анализира социализиращите функции на конструктивно-игровата дейност в контекста на общуването като социален и личностен феномен и прави смислов и обоснован паралел между социализацията и развитието на Аз-концепцията в периода на детството. В този контекст се извеждат ползите от структуриране на действена приобщаваща среда.

В дисертацията подробно се интерпретират аспектите на релацията на „социализиращи процеси – продуктивни (в частност – конструктивни) техники – развитие на детето” (овладяване на социални умения, практикуване на действия в социума, паралелни интерпретации между узнаването – изразяването и пр.).

Чрез прецизирани изследователски методи и тестове авторката търси:

- ✓ социализация ефект, технически и изразителен аспект на детската продуктивност (конструкция),
- ✓ материално-пресъздаващото и битовото в структурирането на собствена социална опитност,
- ✓ продуктивното (конструктивно-техническото) като начин на изразяване и т.н.

Проф. Баева извежда доказателства за хипотезата, че конструктивно-художествените и игрови дейности са необходима и педагогически

облагодетелствана среда за получаване от детето на базови умения (интелектуални и практически), които осигуряват вариативното използване на придобития личен опит (познавателни и социални компетентности, както и корекционни техники за развитие) в перспективността на реалната социална среда. На тази основа се прави анализ на възможните причини в теоретичен план и се акцентира на начините за преодоляване на тези трудности в практически аспект. Този акцент е застъпен детайлно и всеобхватно в третата глава от дисертационния труд. Това е най-стойностната част от дисертационния труд, преимуществото на която е да дефинира как възрастният (учител, родител, специалист) да се справя в условията на приобщаващо образование и какви са възможните начини за преодоляване на трудностите, които изпитва детето при овладяване на познавателни и социални компетенции – изучаване особеностите на конструктивно-игровата и художествените дейности на деца с нарушения в развитието (детска церебрална парализа, късогледство, лека степен на умствена изостаналост, глухота и др.) за разработване на диференцирана програма за корекционно и развиващо обучение в условията на масовата група/клас.

Научната разработка печели с това, че при разработването на този проблем са диференцирани диагностични, корекционни и образователни стратегии за прилагане на конструирането в ситуация на интегриране и приобщаване към групата/класа. Последващите изводи са добре формулирани и визират възможностите на дете-центрирано образование с елементи на корективност при необходимост и спазване на основните принципи: на дейностния подход; на комплексния подход към психокорекция; на йерархическия подход, който предполага ориентиране не само към степента на актуално развитие на детето, но и към неговите потенциални възможности.

4. Оценка на приносите и изводи

Същественният принос е свързан с анализа на различни стратегии за постигане на резултати в корекцията, познанието и социализацията при реализиране на приобщаващото образование. Тези стратегии не са панацея за разрешаване на проблемите, но са основания за изборност и разнообразие в образователната система, за идеи за стартиране на подходи към процеса на учене, които ще дадат ново звучене на класическия израз за „овладяване на знания” – „от изискване за научаване към подкрепа в ученето“.

Образователните технологии са ориентирани към обогатяване опыта на учителя, на родителя и всеки, който иска да се запознае с перспективна

алтернатива в образователното пространство. Проф. Баева доказва, че подпомагането и корекцията в развитието на деца със специални образователни потребности и специфични обучителни трудности е възможно чрез средствата на конструктивно-игровите и художествени дейности посредством предложената от нея *Методическа система за овладяване на конструктивни умения и техники в среда на приобщаващо образование*. Системата е иновационна и перспективна.

От анализа на изследователските данни за приобщаващо педагогическо взаимодействие могат да се консолидират следните изводи:

✓ Направено е аналитично обобщение на разбирането за конструирането в детството като фокус за развитие на познавателна и социална компетентност.

✓ Постигнати са резултати в една все още неизследвана достатъчно в нашата практика сфера – образователни и развиващи реалности в аспекта на приобщаващото образование в този така важен за детето период на подготовка за училищно оgramотяване.

✓ Изведените констатации дават основата за иновативност, съвременност и ефективност в реализацията на познавателния и социализиращия процеси в условията на приобщаващото образование в най-важния от развитието на човека период, детството – чрез конструирането, разбирано като диагностика, корекция, познание.

5. Оценка на автореферата

Авторефератът коректно представя в синтезиран и обобщен вид съдържанието на дисертационния труд.

В заключение може да се обобщи:

✓ Предложеният за защита **дисертационен труд** за присъждане на научната степен „доктор на науките“ **не повтаря темата** и съдържанието на представения за придобиване на образователна и научна степен „доктор“.

✓ **Приносите** се характеризират с достоверност и коректност.

✓ Предложеният списък с **публикации** са свързани с темата на дисертационния труд и имат принос за популяризиране на емпиричната процедура.

✓ Забелязаните **цитирания** потвърждават значимостта на проблематиката.

Представеният дисертационен труд, както и цялостната научна дейност на **проф. д-р Мария Кирилова Баева** я представят като утвърден в педагогическата общност колега и учен с високо ниво на професионална компетентност и изследователска култура. Това са основанията ми убедено да гласувам с положителен вот да ѝ се присъди научната степен „**доктор на науките**” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика).

25.02.2019 г.

Изготвил становището:

/проф. д-р Снежана Николова/